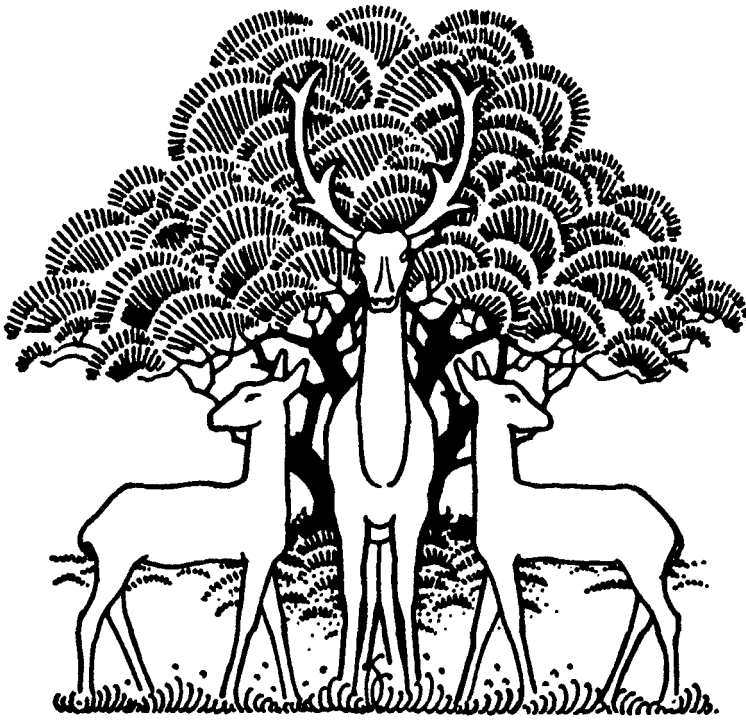

„de Schouw“

Vereniging van
Vrienden
van de
HOGE VELUWE

D E S C H O U W

----- Orgaan van de
Vereniging van "VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Secretariaat: Berg en Dalweg 5, Beekbergen

Alle correspondentie voor de Redactie te richten aan:
BALMERSTRAAT 40 - APELDOORN

Jaargang 14 - No. 3

21 sept. 1967

H E R F S T S C H O U W 1 9 6 7

I n h o u d :

Blz.

- 3 In memoriam W. Ouwerkerk
- 4 Mededelingen
- 4 Verslag Voorjaars-Hoge Veluwedag -
De Stuwifzanden E.H. Prakke-Kley
- 10 Waarom bijenkasten bij dennen op de Hoge Veluwe? . . . M. Mommers
- 11 "Zwijn" Kees Stip
- 12 Fotograferen in het Nationale Park J.P. Berkhout
- 13 In 't Verleden ligt het Heden A. Langenbach
- 18 Museumnieuws
- 19 Spaar de vogels en de nestkastjes De man met de ladder

W E N K E N v o o r i n z e n d e r s v a n k o p i j :

- 1. Gebruik voor Uw kopij zo mogelijk een schrijfmachine en maak twee doorslagen. Indien dit niet mogelijk is, schrijft U dan met ballpoint en maak doorslagen via carbonpapier.
- 2. Gebruik brede marge en ruime interlinie.
- 3. Zend kopij met één doorslag in.
- 4. Foto's op zwart-wit glanzend papier.
- 5. Zend Uw kopij voor de eerstvolgende Schouw in vóór 16 nov. 1967.

O n t w e r p O m s l a g : H A N S B E E R S

I N M E M O R I A M
W. O U W E R K E R K

Hetgeen zijn beste vrienden reeds geruime tijd vreesden is helaas bewaarheid; op 20 augustus is na een langdurig ziekbed, dat zonder één klacht werd aanvaard, onze goede vriend en bestuurslid

W i l l e m O u w e r k e r k

in de leeftijd van slechts 57 jaar overleden.

In de overlijdensaankondiging stond: "Zijn leven was geven" en inderdaad is met deze woorden Wim Ouwerkerk het beste getypeerd. Op de hem eigen bescheiden wijze stond hij altijd klaar een ander te helpen.

De Vereniging van Vrienden verliest in hem een toegewijde en trouwe vriend, die ons Nationaal Park zo'n warm hart toedroeg.

Velen onzer zullen het met mij als een voorrecht hebben beschouwd zich zijn vriend te mogen noemen.

Moge zijn vrouw en kinderen sterkte en troost vinden in de wetenschap, dat hij zo vele goede vrienden had, die hem nu node moeten missen.

Dat hij ruste in vrede!

D.A. Kramer

SUBSIDIE VAN DE GEMEENTE EDE

Middels "De Schouw" willen wij onze leden gaarne in kennis stellen van het verheugende feit, dat de Gemeente Ede onze Vereniging met ingang van dit jaar en tot wederopzegging heeft toegekend een subsidie van f 500,-- per jaar.

Dit bedrag zal op nuttige wijze besteed worden, in het bijzonder voor de aanleg van "natuurpaden" en verdere recreatie-activiteiten.

Wij zijn de Gemeente Ede bijzonder erkentelijk voor dit royale gebaar en hopen dat ook de Gemeenten Apeldoorn en Arnhem, wanneer wij daartoe een verzoek hebben gedaan, ons op deze wijze zullen verblijden.

Het Bestuur.

Wij maken de lezers erop attent, dat de wildbaan gesloten is t/m 15 oktober. De weg van de Compagnieberg naar Oud-Reest, die vorig jaar voor publiek gesloten was, is dit jaar wel open en wel van 10.00 uur tot 18.00 uur. De ingang Oud-Reest blijft gesloten.

39e HOGE VELUWEDAG

op 21 OKTOBER

De Directeur van het Nationale Park, Ir. H. van Medenbach de Rooy, zal op 21 oktober op onze 39e Hoge Veluwedag een causerie houden over "BEHEER EN HUISHOUDING VAN DE HOGE VELUWE".

De causerie zal bestaan uit een causerie aangevuld met dia's.

E.H. Prakke-Kley

DE 38e HOGE VELUWEDAG

begon met kou en wind en een zonnig buitje en bleef begeleid door wind met wolken en zon. En dat kwam goed uit, anders hadden we, zonder het voelen van die wind, nooit kunnen geloven dat die zelfde wind eeuwen geleden was, en nu nog in staat is, om een tamelijk vlak

landschap te veranderen in sterk afstekende heuvels en dalen, zoals wij ze zien op de z.g. stuifzanden en waarover Dr. Schelling, wetenschappelijk medewerker aan de Hogeschool van Wageningen, ons zeer interessant vertelde in de aula van het museum.

Voorzitter, de Heer Kramer, leidde de dag in en kondigde het volgende nieuws aan:

Het natuurpad is klaar gekomen, helaas met wat vertraging, maar nu extra mooi verzorgd in het boekje met tekst en tekening van kenners en kunstenaars. Een welgemeende dank ging uit naar de Heer Langenbach en zijn medewerkers: de Heer Planta, de Heer Wittkamper en de Heer Van der Werf.

Deze routebeschrijving is te krijgen bij alle hekken, maar denkt U eraan, dat in de bronstijd van 11 september tot 15 oktober men alleen maar op de autowegen mag komen.

Het bestuur heeft daadwerkelijk plannen voor een "Aanschouw", wegwijs-museum, dat zal worden ondergebracht in het gebouw bij de hoofdingang.

Weliswaar niet in het centrum van het park, maar toch goed bereikbaar voor liefhebbers, die iets meer willen weten en zien van de Hoge Veluwe en wat daar groeit en bloeit.

Binnenkort verschijnt een nieuwe, betere kaart van de Hoge Veluwe, met vele korte en lange wandelingen erop aangegeven. Enigszins op dezelfde manier als Natuurmonumenten en Het Gelders Landschap hebben gedaan, b.v. in de Imbos.

Het boekje, dat men nu krijgt bij de ingang, komt dan te vervallen.

Hierna kreeg de Heer Schelling het woord.

Aangezien maar 2% van Nederland uit stuifzand bestaat, is het duidelijk dat de Hoge Veluwe, met zijn uitgestrekte stuifzanden, een bijzonder terrein is. Om het stuifzand te herkennen moet men iets van het ontstaan weten. De vormen van heuvels en laagten en het bodemprofiel, zoals dat in een kuil is te zien, leveren hiervoor aanknopingspunten.

Het stuifzand is ontstaan uit oudere zanden, die men dekzand noemt.

Ongeveer 10.000 tot 70.000 jaar geleden heerste in ons land een ijskoud toendra-klimaat. Door krachtige winden is toen een laag fijn zand afgezet, het dekzand. Er ontstond zo een duinlandschap, dat door het afsmelten van sneeuw is afgevlakt tot een golvend terrein.

Na deze koude tijd werd het klimaat warmer en werd het zand door een weliger vegetatie vastgelegd. Onder deze begroeiing ontstond een bodemprofiel, vooral door een ophoping van humus.

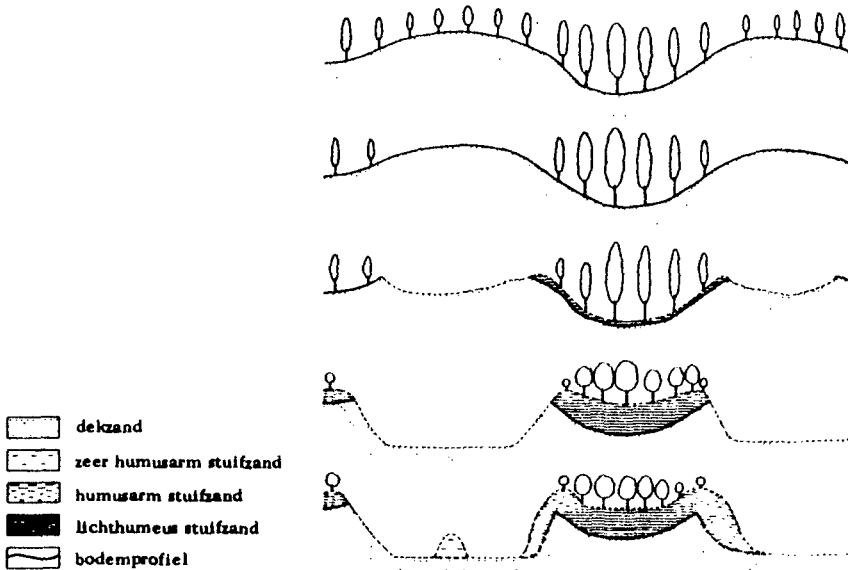
Drie soorten bodemprofielen zijn typisch voor de Hoge

Veluwe.

Een diep bruin gekleurd profiel ontstond onder bos. Onder de heide vinden we een duidelijk gelaagde grond met een grijze laag tussen twee zwarte lagen. Tenslotte komt plaatselijk een diep rood gekleurde grond voor die mogelijk is ontstaan onder invloed van de landbouw van praehistorische bewoners.

Het stuifzand is uit het dekzand ontstaan onder invloed van de mens.

Door het aantasten van de vegetatie (bossen kappen, pluggen steken en overmatige beweiding met schapen) kreeg de wind vat op de grond. Vooral wanneer het wat vastere bodemprofiel was verdwenen, werd het zand gemakkelijk weggeblazen. De hogere, drogere delen van het landschap werden het gemakkelijkste door de wind aangetast. Het hiervan afkomstige zand werd in de vochtige laagten door de begroeiing vastgelegd. De oorspronkelijke hoogten veranderen zo in laagten, terwijl de laagste delen van het dekzand juist tot

Schematische voorstelling van de ontwikkeling van het stuifzandlandschap uit het dekzandlandschap in doorsnede.

stuifheuvels opgroeien.

Op verschillende delen van de Hoge Veluwe vinden we dergelijke heuvels, waarop forse bomen groeien. De oorzaak van deze goede groei is het vochthoudend vermogen van dunne humeuze laagjes in het stuifzand en van het onderliggende bodemprofiel.

In de droge uitgestoven laagten ontbreken deze.

Waar het zand niet door een begroeiing werd vastgelegd, ontstonden heuvels van puur zand in de uitgestoven laagten. Hierop groeit het bos veel slechter. Op enkele plaatsen op de Hoge Veluwe is te zien dat voor een paar honderd jaar de mens al iets deed om de verstuiving tegen te gaan.

Bij de kleine boerenbedrijfjes legde men om het bouwland wallen, beplant met struikgewas. Een sprekend voorbeeld is de Pampel, waar men 350 jaar lang de grond als bouwland heeft gebruikt. De wallen die dit bouwland beschermden vingden het stuifzand op. Men denkt dat zo de Franse berg is ontstaan.

Als besluit werden dia's vertoond van bodemprofielen en van verschillende vormen van stuifheuvels en laagten.

Na een hartelijk applaus bedankte de voorzitter uit naam van alle aanwezigen.

Na deze boeiende lezing en nog verstrikt met onze gedachten in uitgestoven laagten, begroeiide laagten en bodemprofielen, gingen we ter lunch in de Koperen Kop. Hier konden we even pauzeren, wat altijd een goede gelegenheid is om andere "vrienden" te leren kennen.

Na de lunch leidde de Heer Schelling ons, gewapend met een schop, naar door hem gemaakte kuilen, om de bodemprofielen te bestuderen.

Met de gegeven uitleg werd het ontstaan van het stuifzand ons duidelijk.

Welgemeend en bewert nu meer te weten van het stuifzand, waar we altijd meer zo over heen lopen op onze wandelingen, ging ieder huiswaarts.

Sommigen van u zullen bij een wandeling op de Hoge Veluwe wel eens in een gebied van vliegdennen of

W A A R O M B I J E N K A S T E N
B I J D E N N E N
O P D E H O G E V E L U W E ?

M. M o m m e r s (Itbon, Arnhem)

aan de rand van een dennenbos een bijenkast hebben zien staan. De eerste vraag die dan bij u opkwam was waarschijnlijk: "Waarom staan die bijenvolken nu juist daar, kunnen zij niet veel beter op de heide staan?".

Deze plaatsing van de kasten heeft een speciale bedoeling. Algemeen wordt aangenomen, dat bijen van oorsprong bosinsekten zijn. Vroeger hebben zij vooral het loofbos met de rijke ondergroei als biotoop gehad, maar in ons land komt dit type niet veel meer voor. Onze bossen zijn merendeels naaldhoutbossen. Deze zouden nu voor de bijen van belang kunnen zijn door de suikerhoudende produkten, de z.g. honingdauw, die luizen afscheiden op naalden en takken van spar, den en lariks en bovendien op de bladeren van vele loofhoutsoorten. Een overmaat van honingdauw verraadst zich door een zwarte verkleuring van de betrokken plantedelen, de z.g. roetdauw, veroorzaakt door een schimmel die zich met de suikers voedt.

Sinds vele jaren zijn in zuidwest-Duitsland, Oostenrijk en ook in Zwitserland uitgebreide onderzoekingen gedaan naar de vraag of bossen, in het bijzonder naaldhoutbossen, gunstige drachtgebieden voor de bijen zijn. Het resultaat was er zeer positief. De honingopbrengst kan bij aanwezigheid van voldoende luizen aanzienlijk zijn en de aantallen luizen worden door de rode bosmier - waaronder de in Nederland belangrijke *Formica polyctena* - tot een zeer grote hoogte opgevoerd. Aangenomen wordt dat de honingdauwproduktie van de luizen bevorderd wordt doordat de mieren de luizen intensief met hun sprieten betrillen.

De vraag is nu of de aanwezigheid van mieren in onze Nederlandse bossen resulteert in een belangrijke honingproduktie, door de imkers bladhoning genoemd. Er

zijn drie kasten geplaatst, waarvan een in de bossen van het oude landgoed de Kemperberg en een andere in de Pollenbosjes; dit zijn beide door mieren bevolkte gebieden. De derde kast, die een vergelijkende taak heeft, staat in de buurt van de Kronkelweg, waar binnen een straal van een kilometer geen mierennesten zijn.

Het resultaat van de waarnemingen is tot dusver duidelijk negatief. De bijen brengen in het geheel geen bezoek aan de naaldbomen en ook niet aan de beluiste loofbomen. Er was wel een grote honingopbrengst, maar die was bijna uitsluitend van de dopheide afkomstig.

— Z W I J N

K e e s S t i p

Overgenomen uit Nieuwsblad van het Noorden 9-8-67

Uit de Onzalige Bossen kwam het onzalige bericht dat een jachttopziener een wild zwijn heeft doodgeschoten omdat het mensen aanviel.

Sinds mijn prilste jeugd heb ik mij vertrouwd gemaakt met de levensgewoonten der wilde zwijnen, en ik overdrijf slechts weinig wanneer ik zeg dat ik hun taal beter versta dan die van de mensen. Daardoor viel het mij gemakkelijk een gesprek te volgen tussen het achtergebleven moederzwijn en haar biggen. Terwijl het troepje vreedzaam knorrend door het bos scharrelde, hoorde ik de grootste big die zijn strepen al begon te verliezen, tegen zijn moeder zeggen:

"Dus komt pappa nooit meer terug?"

"Nee kind", antwoordde de moeder bedroefd.

"Dat weet je nooit zeker", zei een ander biggetje. "Oom Everhard was drie jaar lang bij tante Ursula vandaan. En nu is hij er weer."

"In die tijd heeft hij met drie verschillende zeugen rondgescharreld", zei de moeder. "En met dertig biggen. Everhard is een zwijn. Maar vader komt niet terug. Een jachttopziener heeft hem onschadelijk gemaakt."

"Dan is een jachttopziener dus schadelijk", zei de eerste big. "Wat is eigenlijk een jachttopziener?"

"Een jachttopziener is iemand die over ons waakt", zei de moeder.

"Hij kon beter over ons slapen", zei het kleinste biggetje.

"Het is de schuld niet van de jachttopziener", zei de moeder. "Het is de schuld van de toeristen. Die hebben vader gelokt. En toen hebben ze hem snoep gevoerd."

"Wat is snoep?" vroeg een van de middelste biggen.

"Snoep is iets", zei de moeder, "dat de tanden van de mensen bederft, en de karakters van de zwijnen. Ze raken eraan verslaafd. Zodra vader mensen hoorde naderen, draafde hij op ze af om snoep in ontvangst te nemen. Dat werd soms verkeerd begrepen. De mensen dachten dan dat ze werden aangevallen. - laatst was er een kind met een lolly. Een lolly is snoep dat aan een takje groeit. Vader wou die lolly hebben. Maar het kind wou hem houden. Het begon te brullen. De mensen probeerden vader weg te jagen. Maar die joeg de mensen weg. Van dat ogenblik af stond hij bekend als een gevaarlijk wild zwijn." Ze hield op en snoof tegen de wind in, die het geluid van naderende transistorradio's meevoerde. De biggen zochten bescherming achter haar. Om de spanning te breken vroeg de kleinste: "Moeder, wat eten we vandaag?". Het moederzwijn zette zich schrap tegen de aanwaaiende snoeplucht en sprak grinnig: "Wild mens".

F O T O G R A F E R E N

IN HET NATIONALE PARK DE HOGE VELUWE

De leden van de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe hebben in het verleden dikwijls mededelingen in "de Schouw kunnen lezen over fotografische activiteiten in het Park.

Thans blijkt, dat het in deze berichten zelden duidelijk was wie de fotografen waren.

In feite mag elke bezoeker van het Park zo veel fotograferen als hij wil, mits hij zich gedraagt zoals de Directie van het Park dat van een bezoeker verwacht.

Uit deze fotograferende bezoekers heeft zich een groep gevormd van leden van de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe, die hun hobby gezamenlijk - min of meer in clubverband - uitsluitend voor eigen genoegen, uitoefent. Over de activiteiten van deze groep heeft U in het Voorjaarsnummer van "de Schouw" een artikel van de heer J.H.D. Kammeijer kunnen lezen.

Op geheel andere basis werkt de Werkgroep voor Fotografie.

Zoals velen van U zullen weten, hebben zich uit de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe, veelal op instigatie van het Bestuur daarvan, een aantal Werk-

groepen gevormd. De leden van deze Werkgroepen zijn allen lieden, waarvan verwacht mag worden dat zij zoveel voor het wel en wee van het Nationale Park over hebben, dat zij zich met al hun belangstelling en energie inzetten ten bate van het Park, om daardoor de kennis van alles in en over het Park te vergroten en aan anderen over te dragen.

Zo werkt ook de Werkgroep Fotografie, waarbij deze zich veelal richt naar de verlangens en behoeften die de Directie van het Nationale Park kenbaar maakt.

Het ligt in de bedoeling, dat alle Werkgroepen t.z.t. verenigd zullen worden in het Sint Hubert Gilde van het Nationale Park de Hoge Veluwe.

J.P. Berkhout.

IN 'T VERLEDEN LIGT HET HEDEN

A. Langenbach

DE KROATENPAS

Op een kaart van het Schoutampt Arnhem naar de toestand in 1629, vervaardigd door de landmeter Nicolas Geelkerck, komt een merkwaardige weg voor, die het huidige gebied van De Hoge Veluwe kruist. Eigenlijk is het geen weg, maar een baan van ongeveer vijftig meter breed, die Geelkerck aanduidde als "Der Kroatenpas" en die hij vermoedelijk op de kaart inschetste toen deze al gereed was; op kaarten van latere datum komt deze baan niet voor.

Terecht veronderstelt Mej. Veldhorst in haar studie over de geschiedenis van De Hoge Veluwe dat dit spoor werd gevormd door een Kroatenleger, maar haar mening dat deze Kroaten "deel hebben uitgemaakt van de bij de strijd om 's-Hertogenbosch betrokken huurlegers, die ook dit gebied van de Veluwe onveilig hebben gemaakt" wekt de indruk dat deze Kroaten bij de belegering van Den Bosch waren betrokken en dus tot de "onzen" behoorden, hetgeen niet het geval was.

Om te begrijpen hoe de zaak precies in elkaar zat, is een klein uitstapje in de algemene en vaderlandse geschiedenis noodzakelijk. Dat kan geen kwaad, dunkt me, vooral niet omdat in dat bewogen jaar 1629 op zo'n merkwaardige wijze twee oorlogen, de Tachtigjarige en de Dertigjarige, ineenvloeiden, waarmee ook de vroegere bewoners van onze omgeving te maken kregen.

DE VOORGESCHIEDENIS

Na het Twaalfjarig Bestand, de wapenstilstand in de Tachtigjarige oorlog, werd de strijd met weinig animo hervat. Spanje zag meer heil in het steunen van de Keizerlijken tot in Midden-Europa de overwinning zou zijn behaald, waarna altijd nog met de Nederlanden zou kunnen worden afgerekend. In de Republiek der Vereenigde Nederlanden was men zich daarentegen liever uitsluitend met de handel, die in die tijd meer dan ooit tevoren begon op te bloeien, blijven bezig houden.

De eerste jaren na het Bestand werden dan ook niet gekenmerkt door belangrijke wapenfeiten. De tegenstander van Prins Maurits, zijn zwager Graaf Hendrik van den Bergh, die de Spanjaarden was blijven dienen, had zich in Oldenzaal genesteld en zocht het meer inspeldeprikaanvallen. Zo werd in het vroege voorjaar van 1624, toen de dichtgevroren IJssel geen belemmering vormde, de Veluwe geplunderd.

Ede moest het zwaar ontgelden, maar ontkwam door een toevalligheid aan nog erger lot. Een wildschut van Harselo kreeg op zijn rondgang door de bossen behoefte om zijn trompet te gaan bespelen. Hij blies het Wilhelmus (zegt men) hetgeen de Spaansen, die zich op Kernhem hadden genesteld, zo verschrikte dat zij ijlings op de vlucht sloegen. Reken maar dat toen ook de boeren van Mossel, Oud Reemst en Deelen het nodige te verdueren hebben gehad.

Prins Maurits werd na zijn overlijden in 1625 opgevolgd door Prins Frederik Hendrik, die toen Stadhouder werd van Holland, Zeeland, Utrecht, Gelderland en Overijsel en voorts opperbevelhebber van leger en vloot.

Graaf Ernst Casimir, die Stadhouder van de noordelijke provinciën bleef, behaalde in het daaropvolgende jaar

een mooi succes met het ontzet van Oldenzaal en in 1627 veroverde Prins Frederik Hendrik na een langdurig beleg Grol (Groenlo).

Het jaar 1628 is het jaar van Piet Hein, die op 8 september bij Cuba de Zilvervloot veroverde na in 1624 en 1626 reeds belangrijke overwinningen ter zee op de Spanjaarden te hebben behaald.

H E T J A A R 1 6 2 9

Het verlies van de Zilvervloot betekende voor Spanje een aanmerkelijke economische verzwakking die er stellig toe heeft bijgedragen dat op 1 mei van het belangrijke jaar 1629 Prins Frederik Hendrik het aandurfde zijn beleg op te slaan rond de onneembaar geachte vesting Den Bosch.

Boeren (ook van de Veluwe) werden opgeroepen omschansen te graven en zelfs moest de waterkunstenaar Jan A. Leeghwater, die toen reeds de droogmakerijen Beemster, Purmer en Wormer op zijn naam had staan, eraan te pas komen om leiding te geven aan het droogleggen der moerassen in de omgeving van de stad.

In het laatst van juni deed Graaf Hendrik van den Bergh een poging tot ontzet van de belegerde stad, maar diens troepen konden op de smalle dijken die naar de verschansingen voerden gemakkelijk worden afgeslagen; menige strijder kwam jammerlijk in de moerassen om. In een onderschepte brief van Grobbendonck, de bevelhebber der belegerden, schreef Van den Bergh dan ook dat hij "d'stadt niet en coste ontsetten met het volck dat hi bij sich hadde; dat hi dairom optrock nair Wesel om sich met d'Keysersche t'voeghen".

De Graaf ging naar Wesel en kreeg inderdaad steun van een Keizerlijk leger onder leiding van veldheer Montecuculi; de Tachtigjarige en Dertigjarige oorlog grepen ineen.

H E T K R O A T E N L E G E R

Men besloot een omtrekkende beweging uit te voeren en zo mogelijk de Verenigde Republiek in het hart te treffen, zodat Prins Frederik Hendrik genoodzaakt zou zijn het beleg van 's-Hertogenbosch op te heffen. De

Spaans-Keizerlijke legers forceerden in de nacht van 22 op 23 juli de IJsselovergang bij Westervoort, vestigden kort nadien een bruggehoofd bij Brummen, waarna de legers in verschillende richtingen de Veluwe op konden trekken. Een der legers kwam plunderend en rovend langs Deelen en Oud Reemst en trok over het woeste heideland het brede spoor, dat de landmeter Geelkerck belangwekkend genoeg vond om het op zijn kaart in te tekenen.

Stellig werd Deelen toen geplunderd, want juist ten zuiden daarvan sloeg het leger een kampement op. Geelkerck trof daar althans een aantal putten aan, die toen droog stonden (waterloze putten noemde hij ze) maar ongetwijfeld werden gegraven om in de waterbehoefte van paarden en manschappen te voorzien.

In verband hiermede lijkt het onwaarschijnlijk dat, zoals Mej. Veldhorst veronderstelt, dit leger kort daarna bij de Compagnieberg weer halt zou hebben gehouden, hetgeen de naam Comeny (is Compagnie?) zou hebben opgeleverd.

Het leger der Keizerlijken, dat waarschijnlijk in hoofdzaak bestond uit in Kroatië aangemonsterde manschappen, plunderde Ede en veroverde zonder veel moeite op 13 augustus Amersfoort.

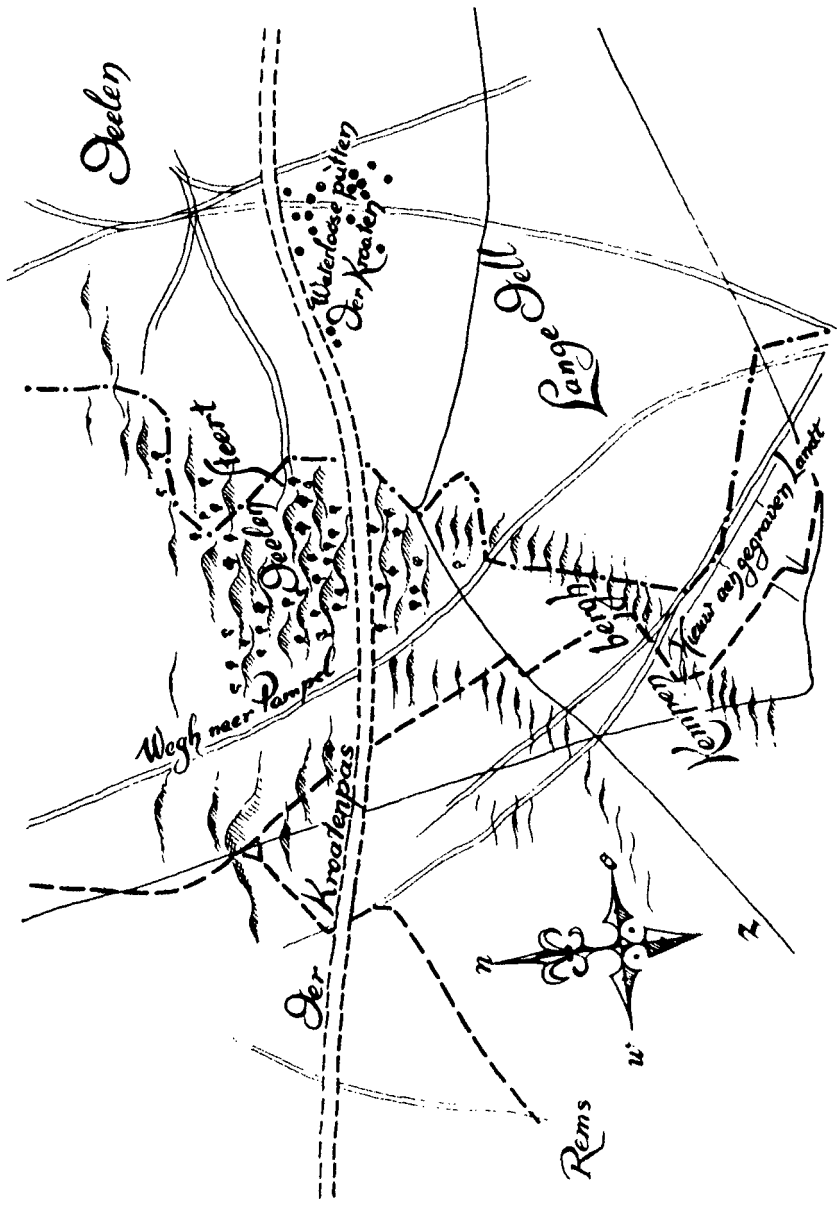
De Staten-Generaal verplaatste moedig haar zetel van Den Haag naar Utrecht, maar was toch allerminst gerust over de gang van zaken.

OVERWINNING

Prins Frederik Hendrik liet zich allerminst intimideeren en trok zich evenmin iets aan van het geweeklaag der Staten. Hij bleef rustig voor Den Bosch, maar deed op 19 augustus een verrassende legenzet; op bijzonder tactische wijze liet hij door een van zijn legers Wesel, de basis van de Keizerlijken veroveren!

Uiteraard waren de vooruitgeschoven posten op de Veluwe, beroofd van hun basis, toen genoodzaakt zich haastig terug te trekken.

Amper drie weken later capituleerde 's-Hertogenbosch voor de Stedendwinger, hetgeen de overwinning van de Verenigde Nederlanden bezegelde; rond half oktober

waren de laatste resten van de Kroatenlegers uit Gelre verdreven.

Toen konden de boeren van de Veluwe terugkeren naar hun hoeven om hun arbeid, met een hart vol dank aan Prins Frederik Hendrik, in vrede te hervatten.

Noot: Het hierbij afgedrukte schetskaartje toont enkele bijzonderheden van de kaart van 1629, waaronder de Kroatenpas.

Ter oriëntatie werden enkele huidige autowegen met een gebroken lijn en een deel van de oostelijke grens van het Park met een streep-stippellijn aangegeven.

L.

MUSEUM NIEUWS

Concerten:

- 14 oktober Theo Olof, viool, speelt sonates van Joh. Sebastiaan Bach.
- 18 november Het Nederlands Blazersensemble onder leiding van Edo de Waart. Werken van Telemann, Albinoni, Joh. Chr. Bach e.a.
- 16 december De Russisch-Nederlandse zangeres Ileana Melita met begeleiding van George Pieterse (klarinet) en een pianist. Liederen van Strawinsky en andere contemporaine componisten.

Deze laatste datum staat nog niet geheel vast.

Inlichtingen over de concerten zijn verkrijgbaar bij de administratie van het museum. Een verzoek om geregeld uitnodigingen te ontvangen kan ook tot de administratie gericht worden.

Het BEELDENPARK is geopend tot 1 november.

Na sluiting van de tentoonstelling Tinguely-Luginbühl (27 augustus) zullen in de zalen bij de aula tekeningen van beeldhouwers, klein-plastiek en NIEUWE AANWINSTEN geëxposeerd worden (o.a. een nieuw reliëf van

Soto, en reliëfs van Anthony Hill, Jean Gorin en Charles Biederman: alle drie kunstenaars die de theorieën van Mondriaan uitwerkten voor het reliëf en voor plastische constructies in de ruimte).

Bovendien zal er werk te zien zijn van de Joegoslavische beeldhouwers Dusan DZAMONJA (een grote metalen sculptuur) en Oto LOGO.

De Joegoslavische regering bood het Rijksmuseum Krölller-Müller deze twee beelden aan als "contraprestatie" voor de Van Gogh-tentoonstelling in Belgrado in de winter van 1966. In de loop van dit jaar zal hier nog een metalen reliëf van BAKIC aan toegevoegd worden.

Van één der regenten der Krölller-Müller Stichting ontving het museum ten geschenke een beeld van Hubert Dalwood en een sculptuur van Ryokichi Mukai; een andere regent gaf in langdurig bruikleen een metalen mobile van Marta Pan.

SPAAR DE VOGELS EN DE NESTKASTEN

De man met de ladder

De Vogel-Werkgroep deed haar naam eer aan, door grote schoonmaak te houden in het nestkasten-wezen van ons Nationale Park de Hoge Veluwe. Dit groepje mensen ging er met ladders op uit om orde op zaken te stellen in de nestkasten-huishouding der vogels gedurende de afgelopen maanden.

Tijdens de vergadering van 4 maart 1967 kwam een taakverdeling op papier tot stand, waarbij de zorg over de nestkasten aan een klein gezelschap werd toevertrouwd. Met slechts een vage aanduiding over de plaats en aantallen kon dan ook eerst op 6 maart d.a.v. de eerste verkenning in het terrein worden uitgevoerd.

Een gelukkige omstandigheid bij de uitvoering van dit spoedkarwei - het broedseizoen stond voor de vliegopeningen - was daarbij dat het operatieterrein zich

hoofdzakelijk tot het noordelijke cultuurgebied beperkte. Immers het zuidelijke gedeelte van ons Park is werkterrein voor een zuiver wetenschappelijk nestkastonderzoek van het Itbon en het Instituut voor Oecologisch Onderzoek te Arnhem. Daar wordt gewerkt met wetenschappelijk begeleide vogeltjes, terwijl onze werkgroep het nog rustig met de Jan Boerenfluitertjes mag doen.

Alle begin is moeilijk en deze regel was ook van toepassing voor onze kleine werkgroep. Bijzonder nuttig bleek daarbij de beschikbaarstelling door de Directie van de Hoge Veluwe van een ruimte nabij de hoofdingang alwaar de leden elkaar konden ontmoeten, de gedachten over het werk uitwisselen en de gegevens over de broedgevallen der vogels met kleurrijke spelden op werkkaarten aan de muur vastprikken. Bovendien werd deze plaats, "Het Trefpunt", benut voor het opbergen van schoonmaak- en reparatiemateriaal, de laddertjes e.d. Ieder lid van de Werkgroep kon daardoor de werkzaamheden op de voet volgen, aanvullen of voortzetten. De werkgroep heeft zich zelf gezellig genesteld in deze kleine ruimte i.c. een keuken van een leegstaande woning.

De resultaten van onze activiteiten zult U, vrienden en vriendinnen van de Hoge Veluwe, voorlopig nog slechts kunnen waarnemen op een gedeelte van de nestkasten. Meerdere nestkasten dragen sinds enige weken een groot witgeschilderd nummer aan de linkerzijde van de vliegopening.

De eerste honderd nummers zijn daarbij gereserveerd voor de nestkasten langs de hoofdwegen van het noordelijk cultuurgebied, de honderdtallen geven daarbij een nader omlind gebied aan. Voor de gemakkelijke controle zijn voorts enkele nestkasten enigszins verhangen, zonder schade te doen aan het biotoop van de oorspronkelijke bewoners.

Op een tweetal nieuwe terreinen, t.w. het geitenspoor in het Otterlose zand en de Deelense Start heeft de werkgroep - in overleg met de Directie van de Hoge Veluwe - een 20-tal nieuwe eigen nestkastjes opgehan-

gen.

Zoals U ongetwijfeld weet, zijn de meeste nestkasten op de Hoge Veluwe van z.g. hout-beton gemaakt, waarvan het voorfrontje met vliegopening uitneembaar en verwisselbaar is. De werkgroep beschikt daarbij over een 60-tal reserve-voorfrontjes, om wijziging te kunnen aanbrengen in de grootte van de opening, t.w. 28, 32, 45 mm, ovaalvormig of spleetvormig. Bovendien zijn er nog hele grote nestkasten voor roofvogels en spechten.

Door de werkgroep wordt behalve de vogelsoort, die bezit heeft genomen van een nestkast, ook nauwkeurig de grootte van het vlieggat genoteerd. Het is niet onmogelijk, dat aan de hand van deze gegevens in de loop der jaren interessante gegevens zijn te ontleen. Het zal U niet ontgaan zijn, dat deze hout-betonnen nestkasten worden aangepikt door spechten en zich daarbij rondom beschadigingen voordoen. Dit bepaalt dan dikwijls weer de nestkeuze van een andere vogelsoort. De boomklevers maken het - door het dichtmetselen van ieder (tocht)gaatje - onmogelijk de hout-betonnen nestkasten op normale wijze te openen. Dan is het verstandig de nestkast met rust te laten om het legsel te sparen. De eitjes liggen bij de boomklever immers heel losjes op een bed van houtspaanders en zijn spoedig beschadigd.

Bijzondere waakzaamheid (die hele kleine pietjes) en toewijding bij het openen van de nestkasten vragen onze gevleugelde vrienden de vleermuizen. Dan ontdekt de vogelaar bij het zachtjes aankloppen en openen van de nestkast een fluweelachtig diertje of een complete familie, roerloos hangend aan het deksel of moeizaam wegvluhtend in het onbarmhartig daglicht. Hun visitekaartje bij persoonlijke afwezigheid noemen wij netjes kot.

Voor deze vliegende vrienden bestaan ook speciale voorfrontjes, waarbij een laag, plat vlieggat aan de nestkast kan worden aangebracht, opdat over een hogere ophangzolder kan worden beschikt.

Op een enkele plaats vermeende de Vogel-werkgroep ook

namens U zo'n speciaal voorfrontje aan dit kleine
zoogdier te mogen aanbieden.

De man met de ladder besluit zijn beschouwing met het
devies:

"SPAAR DE VOGELS, VLEERMUIZEN EN NESTKASTEN"

en neemt daarbij - althans in gedachten - ook zijn hoge
hoed voor U af.

(De man met de ladder uit het zuidelijke deel zou de
h o m m e l s ook hierbij willen voegen!)

Vereniging van "VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Uit de Statuten:

Art. 2. De vereniging beoogt het aankweken van een hechte band onder hen, die belang stellen in de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe", gevestigd te 's-Gravenhage, alsmede het bestaan van het bestuur van die Stichting in het verwezenlijken van de doeleinden, die het krachtens de grondregelen van die Stichting heeft na te streven.

Art. 3. 1. De Vereniging tracht haar doel te bereiken door in nauwe samenwerking met het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe":

a. in brede kring belangstelling te wekken voor "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" door het stimuleren van het bezoek aan dit park;

b. het organiseren van één of meer "Hoge Veluwe-dagen" per jaar;

c. het vormen van werkgroepen uit en in bijzondere gevallen mede buiten haar leden, ter bestudering van bepaalde onderdelen, mogelijkheden en belangen van "Het Nationale Park de Hoge Veluwe";

d. het dienen van advies en/of het doen van voorstellen aan het dagelijks bestuur voornoemd;

Bestuur:

Jhr. W.H. de Beaufort, Maarn, Ere-Voorzitter

D.A. Kramer, Hoenderloo, Voorzitter

C.W. van Calcar, Secretaris, Berg en Dalweg 5, Beekbergen, tel. 05766 - 1500

G.K.C. van Tienhoven, Penningmeester, P.C. Hoofstraat 56^{III}, Amsterdam, Giro 9 5 1 9 9 3

Ch.G. Matsier, burgemeester van Arnhem

Mr. A.L. des Tombe, burgemeester van Apeldoorn

Dr. P.J. Platteel, burgemeester van Ede

Prof. Dr. H. Engel, Amsterdam

Mej. J.J.M.H. Oudemans, Amsterdam

Ir. J.H. van Tuil, Hoenderloo

Drs. R.W. Oxenaar, Directeur Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo

Ir. H. van Medenbach de Rooy, Dir. Nat. Park de Hoge Veluwe, Hoenderloo

leden

Adv. Leden

Redactie "DE SCHOUW":

Mevrouw E.H. Prakke-Kley, Oosterbeek

Secretaresse:

F.H. Nauta, Alphen aan den Rijn

Mevrouw W.M.C. Vogelzang-Gieske

B.E. Schäffner, Duiven

Apeldoorn, tel. 05760 - 18705

De minimum-contributie bedraagt f 7.50 voor gewone leden; voor huisgenoten van leden f 2.50. Voor jeugdleden f 1.--. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig, lid worden voor tenminste f 10.-- per jaar. "De Schouw" wordt u gratis toegezonden.

